

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 21.1.2014
COM(2014) 10 final

**RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET,
EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Utvärdering av 2012 års Europeiska kulturhuvudstäder (Guimarães och Maribor)

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Utvärdering av 2012 års Europeiska kulturhuvudstäder (Guimarães och Maribor)

1. INLEDNING

Denna rapport läggs fram i enlighet med artikel 12 i beslut nr 1622/2006/EG¹, där det föreskrivs att kommissionen varje år ska se till att en extern och oberoende utvärdering utförs av resultaten av föregående års kulturhuvudstadsevenemang, och före utgången av det år som följer lägga fram en rapport om denna utvärdering för de övriga EU-institutionerna.

I rapporten anges kommissionens inställning till huvudslutsatserna och rekommendationerna i den externa utvärderingen av 2012 års Europeiska kulturhuvudstäder². Den fullständiga utvärderingen, med kvantitativa och kvalitativa belägg för de olika punkterna i denna rapport, återfinns på följande adress:

http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/capitals/evaluation-commissioned-by-the-eu_en.htm

I den externa utvärderingen utvärderades först de båda europeiska kulturhuvudstäderna 2012, Guimarães och Maribor, var för sig. Sedan jämfördes konstaterandena och slutsatser drogs för båda städerna och insatsen Europeisk kulturhuvudstad.

2. BAKGRUNDEN TILL INSATSEN

2.1. EU:s insats "Europeisk kulturhuvudstad"

Det ursprungliga evenemanget "Europeisk kulturstad" lanserades på mellanstatlig nivå 1985³. På grundval av denna verksamhet fastställdes genom beslut 1419/1999/EG en gemenskapsåtgärd för evenemanget "Europeisk kulturhuvudstad" för åren 2005 till 2019⁴. En turordning fastställdes för medlemsstaterna som skulle vara värdar för det årliga evenemanget. De fick lämna förslag på städer och lämna in sina ansökningar, tillsammans med kulturprogrammet för året, till en europeisk urvalsjury som rekommenderade kommissionen att städerna skulle få titeln. De europeiska kulturhuvudstäderna utsågs formellt av rådet.

Den 1 januari 2007 ersattes beslut 1419/1999/EG med beslut 1622/2006/EG där man närmare preciserar målsättningarna, inför en nationell tävling i två etapper och ett övervakningsförfarande från och med 2013 års titel. I det nya beslutet införs också möten för övervakning efter det att städerna utsetts, som avslutas med att juryn utfärdar en rekommendation om tilldelning av Melina Mercouri-priset till kulturhuvudstäderna, under förutsättning att de uppfyller kriterierna i beslut 1622/2006/EG och har genomfört de rekommendationer som urvals- och övervakningsjuryerna utfärdat. Finansiellt stöd från EU tillhandahålls via EU:s program "Kultur". För 2007–2013 fanns högst 1,5 miljoner euro

¹ EUT L304, 3.11.2006.

² Utvärdering av 2012 års Europeiska kulturhuvudstäder, slutlig rapport från Europeiska kommissionen anförtrödd 2012 av kommissionen till ECORYS UK Ltd enligt ramavtal om tjänster nr EAC/50/2009 om utvärdering, därtill kopplade tjänster och stöd till konsekvensanalys.

³ Se resolutionen av ministrarna ansvariga för kulturfrågor angående det årliga arrangemanget "Europeisk kulturstad", av den 13 juni 1985.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1985:153:0002:0003:EN:PDF>
EGT L 166, 1.7.1999. Beslut ändrat genom beslut nr 649/2005/EG (EUT L 117, 4.5.2005).

tillgängliga per år och kulturhuvudstad. Alla städer som utsetts från och med 2010 års kulturhuvudstäder har omfattas av övervakningsetappen så som den definieras i beslut 1622/2006/EG.

2.2. De europeiska kulturhuvudstäderna 2012

På grundval av 2006 års beslut var Portugal och Slovenien berättigade att vara värdar för kulturhuvudstadsevenemanget 2010, med de övergångsbestämmelser som fastställs i artikel 14 i beslutet vad gäller att välja ut och utse kulturhuvudstaden.

Dessutom anges det särskilt i 2006 års beslut att 1999 års beslut ska gälla från och med kulturhuvudstäderna för 2010, 2011 och 2012 när det gäller kriterierna för kulturprogram, såvida städerna inte väljer att basera sina program på kriterierna i 2006 års beslut. Vad gäller samfinansiering och övervakning ska de nya förfarandena som anges i 2006 års beslut gälla från och med 2010 års kulturhuvudstäder.

I 2006 års beslut infördes i synnerhet en ny mekanism för EU-finansiering till kulturhuvudstäderna i form av Melina Mercouri-priset, som tilldelas de utsedda städerna innan kulturhuvudstadsåret börjar, med ledning av rapporter från urvals- och rådgivningsjuryn, vars uppgift är att ge städerna stöd och vägledning från den dag de utses tills de genomför evenemanget, för att analysera och bedöma deras förberedelser och se till att deras åtaganden uppfylls. Priset delades för första gången ut till 2010 års huvudstäder och sedan till kulturhuvudstäderna för 2011 och 2012.

I enlighet med övergångsbestämmelserna i beslut 1622/2006/EG bestämde Portugals regering år 2007 att rekommendera Guimarães som värd för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad år 2012 utan att anordna någon nationell tävling. Sloveniens regering bestämde att en nationell tävling skulle hållas för att välja ut kulturhuvudstaden med ett öppet ansökningsförfarande som hölls 2006, i vilket fyra städer deltog, och med ledning av detta rekommenderade regeringen Maribor tillsammans med fem partnerstäder. Enligt den externa utvärderingen råder det dock en brist på samstämmighet bland de intressenter som tillfrågats om det nationella urvalsförfarandet genomfördes på det lämpligaste och mest öppna sättet.

I sin rapport från november 2008 rekommenderade urvalsjuryn att dessa två städer skulle vara värdar för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad 2012 och utfärdade samtidigt rekommendationer som skulle hjälpa städerna att uppnå målen. I maj 2009 tilldelade rådet formellt titeln 2012 års Europeisk kulturhuvudstad till Guimarães och Maribor. I sin rapport från maj 2011 rekommenderade övervaknings- och rådgivningsjuryn att Melina Mercouri-priset skulle ges till Guimarães och Maribor⁵.

3. DEN EXTERNA UTVÄRDERINGEN

3.1. Avtalet om utvärdering

Syftet med utvärderingen var att bedöma hur relevanta, genomslagskraftiga, resurseffektiva och hållbara på lång sikt de två evenemangen varit i förhållande till insatsen mål och de målsättningar som kulturhuvudstäderna själva fastställt i sina ansökningar och under genomförandet. I utvärderingen beaktades också dessa aspekter i kulturhuvudstadsevenemanget som helhet.

⁵ Se rapporterna från urvals- och övervakningsjuryerna och rådgivande juryerna på adressen http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/capitals/past-capitals_en.htm

3.2. Metoder

Utvärderaren skulle använda samma utvärderingsmall som för utvärderingarna 2007–2011 för att man skulle få jämförbara uppgifter för en längre tid. Man beaktade ett antal centrala kriterier och indikatorer kopplade till hierarkin i insatsens övergripande mål på hög nivå och dess särskilda och operativa mål, och mätte dem där detta var möjligt.

De två kulturhuvudstäderna utvärderades först var för sig med ledning av direkta uppgifter som insamlats antingen vid besök på platsen eller som tillhandahållits av städerna, samt med hjälp av analys av en rad indirekta uppgiftskällor. De direkta uppgifterna omfattade kvalitativa intervjuer som genomfördes vid två besök i varje stad samt per telefon. I intervjuerna sökte man att få olika perspektiv på varje kulturhuvudstad, däribland från ledningsgruppen, beslutsfattare på lokal och nationell nivå, samt väsentliga operatörer inom kultur och en rad partner som medverkar i genomförandet av evenemanget Europeisk kulturhuvudstad. Dessutom inbjöds de ansvariga för kulturhuvudstadsprojekten att bidra till utvärderingen via en undersökning på nätet. De indirekta uppgiftskällorna omfattar information i de ursprungliga ansökningarna om Europeisk kulturhuvudstad, studier och rapporter som beställts av kulturhuvudstäderna, evenemangsprogram, reklammaterial och webbplatser, statistiska uppgifter om kultur och turism samt kvantitativa uppgifter som kulturhuvudstäderna tillhandahållit angående finansiering, aktiviteter, produkter och resultat.

En jämförande översikt undersökte slutsatserna från Guimarães och Maribor, jämförde och kontrasterade tillvägagångssätt samt kartlade gemensamma teman och slutsatser för insatsen Europeisk kulturhuvudstad som helhet.

4. UTVÄRDERARENS SLUTSATSER

4.1. Hur relevant var insatsen?

Utvärderaren anser att insatsen Europeisk kulturhuvudstad alltjämt är av mycket stor vikt och högst relevant för fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 167, genom att den bidrar till utvecklingen av medlemsstaternas kulturer, belyser det gemensamma kulturarvet och den kulturella mångfalden samt ökar kultursamarbetet mellan medlemsstaterna och på det internationella planet.

Insatsen Europeisk kulturhuvudstad kompletterar andra EU-initiativ inom kultur, särskilt programmen Kultur 2007–2013 och Media (och deras efterföljare i det föreslagna programmet Kreativa Europa). Det bör påpekas att det också bidrar till att uppnå målen i den Europeiska kulturagendan genom att främja kulturell mångfald, utveckla internationella kopplingar inom kultur och öka kulturens roll i den långsiktiga utvecklingen av Europas städer. Dessutom kompletterar insatsen andra europeiska program, särskilt inom områden som ungdom, medborgarskap, utbildning och regional utveckling.

4.2. Hur relevanta var Europeiska kulturhuvudstäderna 2012?

I utvärderingen undersöktes motiveringen för de städer som ansökte om att bli Europeiska kulturhuvudstäder samt hur relevanta deras mål var i förhållande till målen för insatsen och artikel 167. Man undersökte också hur motiveringen för 2012 års kulturhuvudstäder hade omvandlats till en rad konkreta mål och hur dessa mål hade förändrats under utarbetandet.

Utvärderaren anser att 2012 års två kulturhuvudstäder tog fasta på insatsen mål och anpassade dem i linje med sina egna sammanhang och prioriteringar. De mål och aktiviteter som genomfördes av båda kulturhuvudstäderna var relevanta i förhållande till huvudmålen på EU-nivå. Båda kulturhuvudstäderna hade planerat mångskiftande kulturprogram och därtill

kopplad verksamhet (kommunikation, frivilligarbete osv.) som är relevanta för målen på EU-nivå, exempelvis främjande av samarbete mellan kulturoperatörer, främjande av mångfalden i Europas kulturer och belysande av deras gemensamma drag, främjandet av kulturens bidrag till den långsiktiga utvecklingen av städer, stöd till den sociala och ekonomiska dimensionen i stadsutvecklingen, främjande av medborgardeltagande, ökning av kulturutbudets omfattning, mångfald och europeiska dimensionen i städerna, ett större tillträde till och bredare deltagande i kulturlivet, förstärkt kapacitet hos kultursektorn och bättre bild av städerna på det internationella planet.

4.3. Resurseffektivitet i styrformerna och förmåga att ge resultat

Man övervägde hur resurseffektiva kulturhuvudstädernas styrformer varit samt deras förmåga att ge resultat, inklusive deras organisatoriska modeller, förfaranden för urval och genomförande av kulturaktiviteter och evenemang, kommunikation och reklam samt förfaranden för anskaffning av finansiering.

I likhet med utvärderingarna av 2007–2011 års kulturhuvudstäder betonas det i utvärderingen av 2012 års kulturhuvudstäder att det är väsentligt, om än problematiskt, att inrätta en lämplig organisatorisk struktur och bygga upp ett arbetslag som har de lämpliga färdigheterna för att genomföra kulturprogrammet. Detta kräver mer omfattande färdigheter och därför en annan struktur än det arbetslag som hade utarbetat den ursprungliga ansökningsen. Man måste också finna en jämvikt mellan konstnärliga och politiska intressen och se till de intressenter som redan medverkar godkänner varje nytt arbetssätt. Man bör få till stånd en ny och oberoende struktur, som är noggrant anpassad för att återspegla stadens politiska och kulturella bakgrund.

Kulturministeriet och Guimarães kommunalfullmäktige inrättade 2009 en ny organisation, Stiftelsen Staden Guimarães (*Fundação Cidade de Guimarães*). Styrelsen och ledningen för kulturhuvudstaden delades upp: stiftelsen ansvarade för utarbetandet av den övergripande visionen, för kommunikation och ledning, medan en redan befintlig organisation, *A Oficina*, ansvarade för genomförandet av själva kulturprogrammet. Dessutom leddes och producerades en del av programmet, *Intersecting Times*, oberoende av ett konsortium av lokala föreningar. Utvärderarna noterar att även om det uppstod vissa svårigheter under utarbetandet fungerade styrelse- och ledningsstrukturerna relativt väl under kulturhuvudstadsåret. Det verkar som att det övergripande visionen, målen och principerna för programplaneringen för Guimarães 2012 inte ändrades i större mån mellan ansökningsetappen och genomförandet av kulturhuvudstadsåret. Det starka politiska stöd som Guimarães 2012 fick av stadens förvaltning bidrog också avsevärt till framgången. Detta återspeglades i engagemanget i projekt för kulturinfrastruktur, stöd och nära samarbete för genomförandet av kulturprojekten. Stadens förvaltning såg kulturhuvudstadsåret som ett strategiskt projekt och gjorde betydande ansträngningar för att se till att genomförandet blev lyckat.

I Maribor skapade frånvaron av ett formellt partnerskap eller stark lokal ledning (i samband med flera regeringsbyten) en problematisk situation under hela utarbetandet och genomförandet. Utarbetandet leddes av ett provisoriskt sekretariat som kommunen inrättade. När väl den slutliga infrastrukturen för genomförandet var på plats rekryterades ett arbetslag ganska snabbt som enligt utvärderarna fick "sätta igång med detsamma". I utvärderingen betonas en rad framgångsfaktorer i organets synsätt vad gäller genomförandet, inbegripet utarbetandet av ett nytt och konsekvent koncept för programmet, omfattande samråd med partner, operatörer och konstnärer, men också hur styrelsen och den allmänna ledningen stödde personal och lyckades skydda deras självständighet från inblandning utifrån. Kulturhuvudstaden fick så småningom stöd från allmänheten, partner i medierna och andra intressenter. Emellertid utfördes inte större delen av de planerade förbättringarna av

infrastrukturen, vilket avsevärt begränsade antalet platser för evenemang och ibland kunde de planerade aktiviteterna inte äga rum. Ibland fanns det en verklig risk för att hela projektet skulle äventyras av konflikter om institutionella strukturer, finansiella åtaganden och problem med infrastrukturen.

Erfarenheten från 2012, precis som i tidigare utvärderingar, betonar de betydande utmaningarna som styrelsen och ledningen för kulturhuvudstäderna ställts inför, och betydelsen av politiskt inflytande, organisatorisk osäkerhet och personalomsättning. Detta är kanske oundvikligt med tanke på kulturhuvudstadens natur och tidsplan, men under 2012 betonades också hur viktigt det är att staden och andra myndigheter konsekvent ger sitt stöd och uppvisar ett starkt engagemang så att man snabbt kan kartlägga och åtgärda svårigheter.

På europeisk nivå är evenemanget Europeisk kulturhuvudstad fortfarande mycket resurseffektivt i jämförelse med EU:s andra åtgärdsinstrument och mekanismer, med tanke på den mycket blygsamma EU-finansieringen i form av Melina Mercouri-priset. Även om priset utgör en ganska liten del av hela kulturhuvudstadsbudgeten för båda städerna, gjorde de finansiella utmaningar som båda städerna stod inför att den blev mycket uppskattad. Dessutom har priset ett starkt symboliskt värde och erkänner framstegen som städerna gjort under utarbetandestadiet.

4.4. Hur effektiv var utvecklingen av kulturverksamhet och det kulturella och konstnärliga innehållet?

Utvärderarna anser att båda 2012 års kulturhuvudstäder lyckades med att genomföra kulturprogram som var mer omfattande, innovativa och internationella (till exempel vad gäller teman, artister, konstnärer och publik) än det sedvanliga utbudet i dessa städer. De utforskade nya teman, betonade rikedomerna och mångfalden i varje stads kulturutbud, använde nya eller ovanliga platser för evenemang och nådde ut till allmänheten.

Maribor 2012 genomförde ett omfattande och innovativt kulturprogram, med många helt nya kulturaktiviteter i vilka man starkt betonade nya former av kreativt uttryck och arbete över ämnesgränserna, samt mycket samarbete, medverkande tillvägagångssätt i vilket man sammanförde internationella operatörer med lokala organisationer, konstnärer och invånare.

Många av aktiviteterna byggde på samproduktion och samarbete. Den framgångsrika användningen av samproduktioner i Maribor 2012 var delvis en följd av bristen på resurser och tid för att egenhändigt utarbeta ett omfattande kulturprogram. Dock lyckades staden med att mobilisera resurser och sakkunnighet hos externa partner (till exempel Kulturambassaderna som omfattar 80 organisationer från 31 länder), alltmedan man såg till att de genomförda aktiviteterna stämde överens med egna och EU:s mål för kulturhuvudstadsåret.

Det slutliga programmet blev en mer sammanhängande och strukturerad omorganisation av det ursprungliga konceptet. I programmet ingick hundratals projekt och en uppskattad sammanlagd publik på 3,1 miljoner år 2012 (och 4,5 miljoner totalt). Det utgör en betydande ökning i både omfattning och typ av aktiviteter som vanligtvis erbjuds Maribors invånare. Enligt utvärderingen kommenterade många intressenter att programmet utgjorde en tillfredsställande jämvikt mellan hög och folklig kultur, inbegripet ett tillräckligt antal av prestigefyllda evenemang, men också stark fokus på tillvägagångssätt med medverkan och innovativt innehåll, däribland aktiviteter som förenade konstnärliga områden och experimentella tillvägagångssätt som inbegrep användningen av nya medier.

Guimarães tillhandahöll ett kulturprogram med många nya och innovativa kulturaktiviteter. Utvärderaren anser att programmet lyckades få med stadens invånare, dra till sig internationella och nationella besökare samt utöka utbudet av kulturupplevelser i staden.

Kulturprogrammet fokuserade på konstnärligt skapande i Guimarães. De viktigaste intressenterna gjorde klart från själva början att de inte bara ville skapa ett program med festivaler dit man bjuder in de bästa projekt som skapats på annat håll, utan beslöt att fokusera på att förstärka det konstnärliga skapandet i själva Guimarães och bidra till att utveckla stadens konstnärliga och kreativa potential.

Programmet i Guimarães inbegrep hundratals evenemang med 25 000 konstnärer och branschfolk. 15 000 invånare och 300 organisationer bidrog till kulturevenemangen. Programmet omfattade 1 000 nya verk och 700 konstnärsvistelser. Det framställdes 40 filmer, 60 nya publikationer och det hölls 100 internationella premiärer.

Programmet syftade till att utforska staden via konstnärliga tolkningar av olika aspekter av dess förflutna och nutid. Till exempel utformades filmprogrammet så att man kunde återupptäcka stadens audiovisuella arv, och i konst- och arkitekturprogrammet tog man upp lokal identitet och historia, särskilt den som är kopplad till industriarvet med en social, ekonomisk och kulturell dimension.

4.5. Hur effektivt främjades den europeiska dimensionen?

Enligt utvärderingen var den europeiska dimensionen i båda kulturhuvudstädernas kulturprogram främst kopplad till insatserna för att stödja gränsöverskridande kultursamarbete och viss internationalisering av städernas kultursektorer. Medan det fanns europeiska teman i båda städerna var dessa vanligtvis kopplade till särskilda inslag eller individuella projekt snarare än att de genomsyrade hela kulturprogrammet. Även om det hade varit klart realistiskt att förvänta sig att titeln Europeisk kulturhuvudstad hade markerat Guimarães och Maribor som stora europeiska kulturresmål (åtminstone inte efter kulturhuvudstadsåret) utgör bristen på intensivt internationell PR något av ett missat tillfälle i båda städerna, även om kulturhuvudstadsåret hade en positiv inverkan på en bredare uppfattning om båda städerna och främjandet av turism. Det framgår att cirka 39 % av besöken till Maribor och partnerstäderna under 2012 gjordes endast på grund av kulturhuvudstadsåret. Det innebar en ökning med 120 % av besök till turistinformationskontoren i Guimarães och över 25 % besökare sade ha uppgett av kulturhuvudstadsåret var en av anledningarna till att de besökte staden.

Slutligen fanns det mindre omfattande samarbete mellan de två kulturhuvudstäderna än man hade hoppats, även om det finns begränsade möjligheter för att bygga upp kopplingar i sådana fall som detta, där avstånden är stora eller där det saknas kulturella eller historiska band.

4.6. Hur effektivt nådde man ut till allmänheten?

I utvärderingen noteras att en av de viktigaste faktorerna för framgång i båda städerna var att de fick allmänheten att engagera sig. Guimarães 2012 fick avsevärt stöd, energi och aktivt deltagande från stadens invånare, som såg kulturhuvudstadsåret som en av de viktigaste milstolparna för att återuppliva staden, öka dess roll på det nationella planet samt göra den mer synlig internationellt. Kommunikationsstilen och logon var här nyckeln till framgång. Maribor lyckades också att med tiden göra allmänheten medveten om evenemanget, delta i det och engagera sig, och fick så småningom stöd från invånarna, parter i medierna och andra intressenter för att kunna komma över den tidigare negativa reklamen och utbredd skepticism. Vidare fanns det i stadens program en rad aktiviteter som utforskade kopplingen mellan kultur, kreativitet och andra områden, till exempel i det arbete som Maribors universitet utförde genom att koppla forskning vid olika fakulteter till konst och kultur.

4.7. Hur effektivt uppnåddes inverkan på ekonomi, stadsutveckling och turism?

Det var av högsta vikt för Guimarães att investera i stadens kapacitet för att bidra till ekonomisk och social utveckling. För det först syftade investeringen i infrastruktur till att öka

stadens kapacitet. För det andra fokuserade programmet på att öka kapaciteten hos den lokala kultursektorn. För det tredje ägnades en betydande del av programmet till att utveckla publiken, engagera närmiljön och ge allmänheten olika kulturupplevelser. Beläggen från utvärderingen pekar på att kulturhuvudstadsåret hade inverkan på näringslivsutvecklingen i staden, särskilt inom tjänstesektorn i stadens centrum. Det starka politiska stöd som Guimarães 2012 fick av stadens förvaltning, som såg kulturhuvudstadsåret som ett strategiskt projekt, var en klar fördel i detta hänseende. I synnerhet visar erfarenheten av Guimarães 2012 att kulturhuvudstadsåret har potential att förstärkas av och tillföra värde till Eruf-investeringar. Många tidigare kulturhuvudstäder har använt Eruf-medel till infrastruktur och utveckling, men när det gäller Guimarães 2012 kom cirka 70 % av de sammanlagda medlen från Eruf.

I Maribor lade man i den ursprungliga ansökningsen stor tonvikt vid att kulturhuvudstadsåret skulle användas till att stödja stadens sociala och ekonomiska utveckling och använda kultur till att ge ny impuls åt staden, bygga upp nytt självförtroende bland dess invånare och inrätta nya kopplingar för att påskynda en bredare social och ekonomisk utveckling. Även om större delen av infrastrukturen inte förverkligades behöll staden strävandet att använda kulturhuvudstadsåret för att stödja stadens och regionens utveckling. Detta ledde till utvecklingen av en rad olika aktiviteter som syftar till att använda kultur till att återuppliva stadscentrum. Flera av partnerstäderna gav ett mycket positivt utlåtande om sitt deltagande i kulturhuvudstadsåret. Det hade klart en stor positiv inverkan på de mindre städerna, av vilka somliga drog till sig stora skaror av besökare och utvecklade förtroende för sina kulturtillgångar och idéer till utveckling av kultur och turism på nytt sätt.

I utvärderingen noteras att båda städerna kunde påpeka att antalet besökare hade ökat, vilket avsevärt bidrog till det lokala näringslivet.

4.8. Hållbarhet

Enligt 2006 års beslut är avsikten att kulturhuvudstadsevenemanget ska ”vara hållbart och ingå i en strategi för stadens långsiktiga kulturella och sociala utveckling”. Utvärderarna anser att det i båda kulturhuvudstäderna 2012 finns belägg för ny kulturverksamhet som kommer att fortsätta efter kulturhuvudstadsåret och nya renoverade platser för kulturverksamhet. Vad gäller hållbar kapacitet för kultur finns det större erfarenhet och sakkunskap tack vare kulturhuvudstadsåret, samt bättre nätverksarbete och samarbete inom kultursektorerna.

I båda städerna har kulturoperatörer förvärvat värdefulla färdigheter och erfarenheter och sannolikt kommer detta att få måttliga effekter när det gäller att utöka kulturutbudet i städerna. Det är dock inte sannolikt att det kommer att ge fortsatta effekter på styrformerna för kultur, vilket ökar behovet av att en långsiktig strategi tas med i urvals- och övervakningsförfarandet.

I båda fallen verkar det som att hållbarheten var långt ifrån säker, inte minst på grund av det osäkra ekonomiska läget. I Maribor är den politiska situationen fortfarande instabil, de ekonomiska perspektiven är negativa, och bristen på långsiktig planering eller ett kvarsittande organ (efter juni 2013) tillsammans med en minskad budget för kultur innebär att det kommer att bli svårt att upprätthålla den senaste tidens ökning av kulturverksamhet eller den höjda nivån på allmänhetens engagemang i kultur. Guimarães har ingen långsiktig kulturstrategi, och stiftelsen som förvaltade kulturhuvudstadsåret kommer att upplösas i slutet av 2013. Det pågår dock förhandlingar mellan den lokala myndigheten, den nationella regeringen och universitetet om att inrätta en samarbetsram för att se till att styrningsstrukturerna blir kvar. Det är också troligt att den lokala myndigheten kommer att kunna säkerställa att vissa väsentliga aktiviteter fortsätter.

5. DE VIKTIGASTE REKOMMENDATIONERNA I UTVÄRDERINGEN OCH KOMMISSIONENS SLUTSTASER

Rekommendationerna bygger på utvärderarnas bedömning av 2012 års kulturhuvudstäder, men är kopplade till genomförandet av insatsen Europeisk kulturhuvudstad som helhet. Utvärderarna noterar också att ett antal rekommendationer från utvärderingar av tidigare kulturhuvudstäder fortfarande gäller.

Det rekommenderas bland annat att insatsen Europeisk kulturhuvudstad fortsätter som ett EU-initiativ med hög prestige och symboliskt värde, att det behövs tydliga urvalsförfaranden på nationell nivå, att man måste förstärka övervakningsåtgärderna för att ge stöd och vägledning till städerna från och med en tidig etapp för att bättre se till att framstegen i utarbetandestadiet är regelbundna, att man ställer högre krav på varje kulturhuvudstad att stärka banden med den andra kulturhuvudstaden för samma år, att man i högre grad betonar att kulturhuvudstaden måste inrätta sina institutionella arrangemang i god tid och utveckla mer konkreta strukturer för arvet efter kulturhuvudstadsåret, samt införa mer konsekventa utvärderingsförfaranden som görs av städerna själva. I utvärderingens slutsatser bekräftas att kulturhuvudstadstiteln är mycket uppskattad, att den leder till omfattande kulturprogram och betydande inverkan. EU-titeln och EU:s finansiella bidrag har en betydande hävstångseffekt, vilket gör detta till ett resurseffektivt och genomslagskraftigt initiativ.

Kommissionen instämmer allmänt sett med utvärderarens bedömning och slutsatser och godtar rekommendationerna.

Rekommendationerna i utvärderingen stämmer till stor del överens med kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av en unionsinsats för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad för åren 2020 till 2033⁶.

Förslaget bygger på de starka sidorna i det aktuella systemet som allmänt fungerar väl, och behåller dess huvuddrag och allmänna struktur. Man föreslår dock följande förbättringar med beaktande av rekommendationerna i externa utvärderingar av 2012 år och tidigare kulturhuvudstad, samt andra överväganden:

- Förstärka villkoren för utbetalningen av Melina Mercouri-priset, vilket också rekommenderas i utvärderingen av 2011 års kulturhuvudstäder, koppla priset till städernas framsteg med förverkligandet av åtagandena vid ansökningsstadiet, med tydligare och starkare villkorskriterier på grundval av vilka kommissionen får neka utbetalning, och skjuta upp utbetalningen till kulturhuvudstadsåret så att kommissionen kan fatta sitt beslut på en mer solid grund.
- Införa tydligare och mer övergripande urvalskriterier för att göra förfarandet tydligare och rättvisare, däribland kriterier som gäller kulturhuvudstadens bidrag till stadens långsiktiga strategi, behovet av brett politiskt stöd, styrformer eller genomförbarheten av finansieringsstrategin.
- Uppmuntra de två städer som är kulturhuvudstäder samma år att utarbeta kopplingar och gemensamma projekt som del av sina kulturprogram, eftersom nya arbetsrelationer som tillkommer till dem som redan finns kan vara av stor nytta för dem även om, vilket med rätta nämns i rapporten, detta ibland kan vara en utmaning när två städer ligger långt ifrån varandra eller bara har få historiska eller kulturella band.
- Uppmuntra kulturhuvudstäderna att bedriva sin egen forskning och egna studier kring kulturhuvudstadsårets resultat och effekter, vilket uttryckts som en skyldighet

⁶ COM(2012) 407 slutlig.

för städerna att utföra en utvärdering för att på bättre sätt mäta hur deras mål har uppnåtts.

Vidare föreslår kommissionen systemet ska förbättras genom att man inför ett allmänt mål om kulturens bidrag till städernas långsiktiga utveckling, lägga till ett tredje formellt övervakningsmöte tre år före kulturhuvudstadsåret och betona att ansökande städer måste ha infört en strategi för kultur när de ansöker.